

POSTANOWIENIE

Dnia 12 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz

na posiedzeniu w dniu 12 marca 2024 r. w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w kwestii wniosku SSN Romualdy Spyt z dnia 14 lutego 2024 r., w przedmiocie wyłączenia SSN Tomasza Szanciło, SSN Jacka Widło oraz SSN Krzysztofa Wiaka od rozpoznania wniosku o zbadanie spełnienia przez SSN Marię Szczepaniec wymogów niezawisłości i bezstronności, który został zarejestrowany pod sygn. akt I ZB 47/23,

postanowił:

pozostawić bez rozpoznania ponowny wniosek SSN Romualdy Spyt o wyłączenie SSN Tomasza Szanciło, SSN Jacka Widło oraz SSN Krzysztofa Wiaka od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 47/23.

[M. T.]

UZASADNIENIE

W dniu 20 kwietnia 2023 r. do referatu SSN Marii Szczepaniec została przydzielona sprawa o sygn. akt I ZO 43/23, dotycząca rozpoznania zażaleń wniesionych przez: Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prokuratora Krajowego na postanowienie Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2023 r. w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec SSN X. Y.

W powyższej sprawie, został złożony wniosek w trybie art. 29 § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym – powoływanej dalej jako: u.SN o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Marię Szczepaniec. Wniosek ten złożył w dniu 26 kwietnia 2023 r. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SSN X. Y. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt I ZB 47/23 i skierowana do rozpoznania przez wylosowany skład: SSN Tomasza Szanciło, SSN Jacka Błaszczyka, SSN Romualdę Spyt, SSN Krzysztofa Wiak oraz SSN Jacka Widło.

SSN Romualda Spyt w dniu 9 stycznia 2024 r. złożyła wniosek, na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. i art. 29 § 24 u.SN, o wyłączenie SSN Tomasza Szanciło, SSN Jacka Widło oraz SSN Krzysztofa Wiaka od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 47/23. Wniosek ten został zarejestrowany pod sygn. akt I ZO 5/24. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 6 lutego 2024 r., sygn. akt I ZO 5/24, pozostawił ten wniosek bez rozpoznania.

SSN Romualda Spyt w dniu 15 lutego 2024 r. złożyła ponowny wniosek (datowany 14 luty 2024 r.), na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. i art. 29 § 24 u.SN, o wyłączenie SSN Tomasza Szanciło, SSN Jacka Widło oraz SSN Krzysztofa Wiaka od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZB 47/23. Został on zarejestrowany pod sygnaturą akt I ZO 35/24. SSN Romualda Spyt w uzasadnieniu wskazała, że uważa, iż złożony ponownie wniosek powinien zostać rozpoznany merytorycznie i podtrzymała w całej rozciągłości argumentację, którą posłużyła się we wniosku z dnia 9 stycznia 2024 r. SSN Romualda Spyt dodatkowo powołała się na stanowisko zajęte w uchwale składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., sygn. akt I KZP 22/22 że pojęcie „sprawy”, o jakim mowa w art. 40 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k., odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej. Wskazała na stanowisko zajęte w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 grudnia 2023 r., C-718/21, zgodnie z którym Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego, a zasiada w niej SSN Krzysztof Wiak, nie ma statusu niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w zw. z art.

47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych. SSN Romualda Spyt w uzasadnieniu wniosku z 14 lutego 2024 r. podniosła, że stwierdzenie ujęte w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2024 r., sygn. akt I ZO 5/24, dotyczące braku uprawnienia członka składu orzekającego do złożenia wniosku o wyłączenie któregokolwiek z pozostałych członków tego składu, pozostaje w sprzeczności z uchwałą Sadu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22, w której został wyrażony pogląd, że kontrola bezstronności sędziego prowadzona przez właściwy sąd z urzędu w trybie art. 42 § 1 k.p.k. może zostać uruchomiona również przez każdego sędziego zasiadającego w jego składzie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek SSN Romualdy Spyt, z dnia 14 lutego 2024 r. o wyłączenie od rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 47/23: SSN Tomasza Szanciło, SSN Jacka Widło oraz SSN Krzysztofa Wiaka należało pozostawić bez rozpoznania.

Przypomnieć należy, że w postępowaniu w przedmiocie badania spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego wymogów niezawisłości lub bezstronności, określonym w art. 29 § 4 – 25 u.SN, możliwe jest wyłączenie wylosowanego sędziego od udziału w rozpoznaniu takiej sprawy, lecz może to nastąpić tylko i wyłącznie, gdy: 1) zachodzą okoliczności skutkujące wyłączeniem wylosowanego sędziego z mocy prawa (*iudex inhabilis*), lub 2) gdy żądanie wyłączenia (wniosek o wyłączenie) go od udziału w sprawie zgłosi wylosowany sędzia, lub 3) wniosek o wyłączenie wylosowanego sędziego złoży strona tego postępowania (por. uchwała składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22), albo 4) w wyniku wszczętego z urzędu postępowania o wyłączenie wylosowanego sędziego w sytuacji, gdy nie dojdzie do „samowyłączenia” się wylosowanego sędziego (por. np. E. Skrętowicz, *iudex inhabilis* i *iudex suspectus* w polskim procesie karnym, Lublin 1994, s. 70, R. Kmiecik, Tryb wyłączenia sędziego i prokuratora w kodeksie postępowania karnego, Prokuratura i Prawo, 1999, nr 11 – 12, s. 23, K. Papke – Olszauskas, Wyłączenie uczestników procesu karnego, Gdańsk 2007, s. 147 – 155 i s. 180 – 181).

Argumentacja przedstawiona przez SSN Romualdę Spyt we wniosku z dnia 14 lutego 2024 r., w dalszym ciągu nie pozwala na zaliczenie tego wniosku o wyłączenie sędziów do żadnej z powołanych czterech kategorii układów faktycznych, umożliwiających rozstrzygnięcie o wyłączeniu wylosowanego sędziego Sądu Najwyższego od udziału w rozpoznaniu wniosku o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności sędziego Sądu Najwyższego. Należy zauważyć, że wniosek SSN Romualdy Spyt z dnia 14 lutego 2024 r. nie stanowi, jak to sugeruje Sędzia, sytuacji wymienionej w pkt 4. Wniosek SSN Romualdy Spyt z dnia 14 lutego 2024 r. nie zainicjował postępowania z urzędu o wyłączenie wylosowanych sędziów od rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 47/23 w sytuacji, gdy Ci sędziowie, tj. SSN Tomasz Szanciło, SSN Jacek Widło i SSN Krzysztof Wiak nie złożyli wniosków o wyłączenie ze wskazanej sprawy (nie doszło do ich „samowyłączenia”).

W uchwale składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22, wskazano, że przez pojęcie „sędzia”, użyte w art. 42 § 1 k.p.k., rozumieć należy wyłącznie samego zainteresowanego wskazującego na możliwość zaistnienia wątpliwości co do jego bezstronności w realiach konkretnej sprawy, do rozpoznania której został wyznaczony (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2013 r., sygn. akt II KK 7/13, LEX nr 1328041, uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 6 kwietnia 1989 r., sygn. akt WZP 1/89, OSNKW 1989, z. 3–4, poz. 24, postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 10 marca 1979 r., sygn. akt II KZ 25/79, OSNKW 1979, z. 6, poz. 73, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2011 r., sygn. akt V KK 386/10, OSNKW 2011, z. 7, poz. 61). Zatem sędzia żądanie wyłączenia może złożyć tylko co do swojej osoby, a nie odnośnie innego członka ze składu orzekającego. Może jednak zasygnalizować składowi orzekającemu potrzebę wyłączenia innego członka składu przez sąd w wyniku postępowania o wyłączenie wszczętego z urzędu (D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2024, art. 42). Mając zatem wątpliwości co do bezstronności innego sędziego, zasiadającego z nim w składzie orzekającym, a który to sędzia nie dokonał tzw. „samowyłączenia”, może:

– zwrócić się do przewodniczącego składu o poinformowanie stron o tym, że w jego ocenie, w składzie zasiada sędzia, co do którego, mogą zachodzić wątpliwości co do jego bezstronności. De facto samo to zwrócenie się będzie równoznaczne z udzieleniem stronom takiej informacji;

– złożyć sygnalizację o potrzebie wszczęcia przez skład orzekający z urzędu postępowania o wyłączenie innego sędziego – członka składu orzekającego. Działanie z urzędu, w przypadku składu wieloosobowego, musi bowiem w jakiś sposób zostać uruchomione. Tym sposobem jest np. podniesienie wątpliwości, co do bezstronności sędziego ze składu orzekającego, przez któregoś z członków składu orzekającego. Należy to odnieść do badania każdej z podstaw wyłączenia sędziego. Jeżeli zatem kwestia wyłączenia członka składu orzekającego pojawiła się na rozprawie, to sąd orzeka w przedmiocie wyłączenia na posiedzeniu w czasie przerwy w rozprawie. Dopuszczalne jest również badanie kwestii wyłączenia sędziego w tym trybie, na posiedzeniu przed rozprawą.

Jeżeli potrzebę wyłączenia sędziego w trybie postępowania sądu z urzędu podnosi inny członek składu orzekającego, który nie jest referentem, to nie ma on uprawnienia do skierowania sprawy na posiedzenie w przedmiocie wyłączenia sędziego z urzędu. Może jedynie, zasygnalizować tę kwestię składowi celem rozważenia wszczęcia postępowania z urzędu o wyłączenie sędziego. Taka sygnalizacja sędziego, złożona przed rozprawą, powinna zostać rozstrzygnięta przez sąd na posiedzeniu w składzie określonym w art. 30 § 1 lub 2 k.p.k. z wyłączeniem sędziego, którego ta kwestia dotyczy (art. 42 § 4 k.p.k.). Wówczas wyznaczenie posiedzenia następuje w celu zbadania przez sąd z urzędu kwestii wyłączenia sędziego. W sytuacji, gdy w trakcie postępowania wszczętego przez sąd z urzędu o wyłączenie konkretnego sędziego od udziału w sprawie, ten sędzia złoży oświadczenie o wyłączeniu się (dokona tzw. „samowylączenia”), to dalsze postępowanie w tym zakresie należy umorzyć (por. R. Stefański, Postępowanie w przedmiocie wyłączenia sędziego w postępowaniu karnym, w: I. Nowikowski (red.), Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Prof. Edwardowi Skrętowiczowi, Lublin 2007, s. 437).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy rozstrzygnął, jak na wstępie.

[M. T.]

[a.ł.]